
INFORMACJE

ANDRZEJ PIOTR WIATRAK
Uniwersytet Warszawski
Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN Warszawa

ROLA DORADZTWA W WDRAŻANIU PROGRAMU SAPARD¹

Ideą programu SAPARD było wsparcie realizacji strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa w okresie przed akcesją, a także przygotowanie polskiej administracji i podmiotów korzystających z programu do pozyskiwania środków finansowych z funduszy strukturalnych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Program ten pełnił podwójną rolę, a mianowicie sprzyjał kreowaniu i finansowaniu działań przedsiębiorczych w środowisku wiejskim, a jednocześnie – dostarczał wiedzy na temat realizacji tych przedsięwzięć oraz współdziałania ludności wiejskiej i instytucji związanych z obszarami wiejskimi. Jedną z tych instytucji były Ośrodki Doradztwa Rolniczego (ODR). Opinie na temat roli doradztwa w wdrażaniu Programu SAPARD są zróżnicowane zarówno ze strony rolników, jak i Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR).

W początkowej fazie funkcjonowania Programu SAPARD, oceniano iż ODR nie były dostatecznie przygotowane, nie potrafiły udzielić pełnych informacji. Ponadto w tym okresie niejednokrotnie doradcy zniechęcali rolników do ubiegania się o środki, wzmagając ich nieufność względem nowej polityki wspierania rolnictwa. Dotyczyło to szczególnie doradców z powiatowych (rejonowych) jednostek doradztwa rolniczego. Sytuacja ta uległa zmianie wraz z czasem trwania programu, gdy doradcy poznali procedury związane z Programem, jak również wykazali się dużym zaangażowaniem i pomocą w przygotowaniu wniosków [Błąd i Klepacka 2005]. Jednakże i tutaj należy uwzględnić, że część wniosków nie była dostatecznie dobrze przygotowana i musiała być poprawiana. Porównując liczbę złożonych i zarejestrowanych wniosków można określić, że około 15% nie spełniało wymogów [Informacja 2005], w tym związanych z ich przygotowaniem ze strony doradztwa.

¹ Niniejszy artykuł stanowi wprowadzenie do dyskusji, z zachęceniem doradców i innych osób do wypowiedzenia się na ten temat, ukazania roli i oceny doradztwa oraz wskazania dróg poprawy, które mogą być wykorzystane w innych programach pomocowych.

Przyjrzyjmy się zatem, jakie czynniki złożyły się na pracę doradców w Programie SAPARD oraz tak prezentowaną ocenę.

Doradztwo rolnicze współpracuje z ARiMR od samego początku istnienia tej instytucji, przy czym początkowo współpraca ta dotyczyła opiniowania biznesplanów dla przedsięwzięć finansowanych kredytami preferencyjnymi, czy też pomocy w prowadzeniu rachunkowości rolniczej. Wraz z podjęciem działań związanych z tworzeniem Programu SAPARD Ośrodki Doradztwa Rolniczego zaczęły interesować się tworzoną narzędziem przygotowującym mieszkańców wsi do akcesji z Unią Europejską. Zainteresowanie to było pochodną charakteru pracy doradców i dotyczyło jego istoty oraz możliwości wdrożenia. W miarę uściślenia procedur i przygotowania do uruchomienia Programu SAPARD nastąpiło zacieśnienie współpracy ARiMR i służby doradczej. Znalazło to również umocowanie prawne. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 maja 2002 r. *w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań oraz sposobów realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej* (Dz. U. z dn. 09 lipca 2002 roku, Nr 102, poz. 928 z późn. zm.) Krajowe Centrum Doradztwa, Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (KCDRRiOW) dokonywało oceny techniczno-ekonomicznej przedsięwzięć, które były współfinansowane ze środków Programu SAPARD, w ramach Działania 2 *Inwestycje w gospodarstwach rolnych*.

Wraz z określeniem współpracy ARiMR podpisała umowy z 19 ODR-ami i 7 RCDRRiOW w sprawie udzielenie pomocy beneficjentom Działania 2 i Działania 4.1 w przygotowaniu wniosków. Pomoc merytoryczna dla rolników polegała na udostępnieniu zainteresowanym niezbędnej dokumentacji (druków wniosków, instrukcji itp.) oraz pomocy doradców przy prawidłowym wypełnianiu formularzy wniosków i przygotowaniu biznesplanów zgodnie z obowiązującymi procedurami. W celu ułatwienia rolnikom korzystania z pomocy finansowej Programu SAPARD ARiMR udzielała wsparcia finansowego na realizację zadań w zakresie doradztwa i informacji w zarządzaniu gospodarstwem rolnym, związaną z realizacją przedsięwzięć w ramach Programu SAPARD. W związku z tym Agencja na bieżąco współpracowała z KCDRRiOW, między innymi w zakresie wyjaśniania wątpliwości interpretacyjnych odnośnie warunków udzielania pomocy z Programu SAPARD (zapytania pisemne, spotkania, szkolenia, seminaria). Szczegółowe zasady współpracy Agencji z ODR w tym względzie, zostały uregulowane w stosownych porozumieniach zawartych pomiędzy Prezesem Agencji a Dyrektorami ODR [Sprawozdanie 2004, s. 91-92; Sprawozdanie 2005, s. 63].

W początkowym okresie doradcy zbyt wiele nie dowiedzieli się ze strony ARiMR, co było związane z tworzeniem procedur, ich zmienności, niejasności zapisów itp. Nieliczne w tym okresie były spotkania z doradcami i szkolenia związane z Programem SAPARD, a te które się odbyły nie zawsze prowadziły – jak twier-

dzili doradcy – do pogłębiania wiedzy z tego zakresu. Wynikało to – jak twierdzą pracownicy Programu SAPARD – ze zmienności procedur i tworzenia Programu, z którymi doradcy zapoznawali się z opóźnieniem, nie nadążając z ich uaktualnianiem. Taka sytuacja nie sprzyjała zdobywaniu wiedzy na temat SAPARD przez doradców, a potem upowszechniania jej w środowisku beneficjentów Programu. Ponadto taka sytuacja mogła prowadzić, w połączeniu z przedłużającym się okresem uruchomienia Programu i wielu niejasności, do przekonania, że daremne są starania i angażowanie się w jego realizację

W wyniku podpisania umów o współpracy między wymienionymi instytucjami zwiększył się zakres szkoleń doradców na temat warunków korzystania z Programu SAPARD, co było korzystne z punktu widzenia jego upowszechniania i wdrażania. W początkowym okresie wdrażania programem SAPARD w większości ODR oraz regionalnych jednostek doradczych zajmowali się głównie specjaliści zakładowi, a w mniejszym zakresie doradcy terenowi. Specjaliści zakładowi uczestniczyli w organizowanych centralnie szkoleniach, a potem również w pracy upowszechnieniowej i wdrażaniu Programu. Zdobytą wiedzę uzupełniali doświadczeniem praktycznym i weryfikowali w trakcie pracy, jak też dalszymi szkoleniami. Szkolenia te były organizowane przez Krajowe Centrum Doradztwa, Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich i jego oddziały regionalne, przez ARiMR lub też wspólnie. Współpraca ta na ogół układała się dobrze, choć nie we wszystkich województwach.

Uczestniczenie doradców miało zasadnicze znaczenie dla upowszechnienia Programu w środowisku wiejskim, a następnie w zachęcaniu i przygotowaniu mieszkańców wsi do składania wniosków i wykorzystania pomocy. Doradcy z ODR byli obecni w tych działaniach, przy czym tutaj też obserwowano regionalne zróżnicowanie (do przykładu dużą aktywność obserwowano w województwie opolskim). Ponadto należy uwzględnić, że w początkach wdrażania Programu SAPARD w większości województw uczestniczyli – o czym była już mowa – głównie specjaliści zakładowi. W związku z tym doradcy rejonowi nie zajmowali się tymi zagadnieniami i nie znali procedur. Nie mogli więc pomóc rolnikom i innym beneficjentów i odsyłali ich do specjalistów zakładowych.

W miarę wdrażania programu i organizowanych szkoleń doradcy rejonowi włączali się stopniowo w pomoc w przygotowaniu wniosków i biznesplanów. Dzięki ich zaangażowaniu możliwe było przygotowanie tak dużej liczby wniosków w pierwszych miesiącach 2004 roku.

LITERATURA

1. Błąd M., Klepacka D. (2005): Wdrażanie programu SAPARD w Polsce – wnioski z badań. *Więś i Rolnictwo*, nr 4.
2. Informacja o Stanie Realizacji Programu SAPARD według danych na dzień 30 listopada 2005 r. <http://www.bip.minrol.gov.pl/strona/DesktopModules/Announcement/ViewAnnouncement.aspx?ModuleID=853&TabOrgID=855&LangId=0&AnnouncementId=657&ModulePositionId=1223>.
3. Rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i kierunków działań oraz sposobów realizacji zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej. *Dz. U.* z dn. 09 lipca 2002 roku, Nr 102, poz. 928 z późn. zm.
4. Sprawozdania ARiMR z lat 2000-2004. Wyd. ARiMR, Warszawa 2001, 2002, 2003, 2004 i 2005.